

Miljøverndepartementet
Kulturminneavdelingen
Postboks 8013 Dep.
0030 Oslo

MILJØVERNDEPARTEMENTET	
SAK.NR:	DATO:
2002/458-251 scannet	240702

Deres ref.:
2002-458-1

Vår ref.:
02 / 1666 / 8 / UM
C50 &13

Dato:
23/07/02

Fortid former framtid NOU 2002:1. Høringsuttalelse.

Vi viser til tilsendte anmodning om høringsuttalelse av 28.02.2002.

Sarpsborg Bystyre behandlet saken i sitt møte den 20. juni d.å. og fattet følgende vedtak:

1. Sarpsborg kommune støtter, jfr. saksutredningen, de mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk som er trukket opp i utredningen "Fortid former framtid".
2. Kommunen bør kunne påta seg økte oppgaver for kulturminnene, under forutsetning av at tilstrekkelige økonomiske støtteordninger er etablert.
3. De tyngste forvaltningsoppgavene etter kulturminneloven, samt veiledningskompetanse, bør fortsatt ligge til overordnet nivå da det synes uhensiktsmessig å bygge opp spisskompetanse på alle fagfelt innen kulturminnevernet i den enkelte kommune.

Vi beklager at uttalelsen ikke ble sendt umiddelbart etter bystyremøtet og innen fristen 28. juni. Dette skyldes kommunikasjonssvikt i forbindelse med ferieavvikling.

Uttalelsen sendes også ved e-post.

Mød hilsen

Unni Mathisen
miljøvernkonsulent

Vedlegg: Saksutskrift

SAKSUTSKRIFT

Arkivsaksnr 02/1 666

Utv.saksnr: Å PS 02/40

NOU 2002:1 - Fortid former framtid – kulturminnepolitikk – høring

Bnr:	Utvalg:	Utv.saksnr:	Møtedato:
1	Hovedutvalg for kultur og oppvekst	02/29	04.06.2002
1	Teknisk hovedutvalg	02/17	28.05.2002
2	Formannskapet	02/92	13.06.2002
3	Bystyret	02/40	20.06.2002

Saksopplysninger:

Saksnr:
02/1666

Arkivkode:
C50 &13

Saksbehandler:
Unni Mathisen

Saken er fremmet etter prinsippet om fullført saksbehandling.
Følgende har vært medsaksbehandlere: Svein Agnalt og Olof Svensson

Vedlegg:

1. Sammendrag av NOU 2002:1 *Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*
2. Høringsbrev av 28.02. 2002

Andre dokumenter (ikke vedlagt).

NOU 2002:1 *Fortid former framtid*.

Sammendrag:

Kommunene er bedt om å uttale seg til NOU 2002:1, om mål, virkemidler og ressurser for en videreutvikling av kulturminnepolitikken, inkludert en eventuell overføring av oppgaver innen kulturminnefeltet til kommunene. Utredningen gir en bred gjennomgang av feltet og understreker nødvendigheten av økt satsing, både økonomisk, kunnskapsmessig og i forhold til samarbeidsformer, nettverksbygging og partnerskap, og anbefaler at kommunene satser mer på kulturminnevern. Sarpsborg kommune er enig i at flere oppgaver innen formidling og skjøtsel av kulturminnene bør kunne legges til kommunene, men kan ikke se at det er hensiktsmessig å overføre forvaltningsansvar etter kulturminneloven til kommunene. Spisskompetansen finnes i fylkeskommunen som i dag har ansvaret for kulturminnevernet. Dette hovedansvaret bør også i framtiden ligge på overordnet nivå. Kommunene bør kunne overta noe ansvar. Mer ansvar etter plan- og bygningsloven og skjøtsel av automatisk fredede kulturminner er oppgaver som det er i kommunens egen interesse å arbeide med, bl.a.

i formidlingsøyemed. Kulturminner (også nyere tiders kulturminner) er særlig godt egnet som ledd i undervisning i skolene.

Utredning:

1. Bakgrunn
2. Spørsmål det særlig anmodes om svar på
3. Økt ansvar og oppgaver for kulturminnene til kommunene

1. Bakgrunn.

Et bredt, statlig oppnevnt utvalg, "Kulturminneutvalget", sist ledet av fylkesmann Tora Aasland, la i desember i fjor fram utredningen *"Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk"*. (NOU 2002:1). Denne er nå sendt ut på en bred høring til alle relevante miljøer, herunder kommunene. Utvalget anbefaler at det legges til rette for å overføre en del oppgaver på kulturminneområdet til kommunene, men at en del forhold må avklares før dette skjer.

Som grunnlag for uttalelsen ber Miljøverndepartementet om at kommunene også tar hensyn til resultatet av den kartleggingen som fant sted sist høst om økte oppgaver og overføring av ansvar for kulturminner til kommunene, slik regjering og Storting vedtok høsten 2001, jfr. stortingsmelding nr. 31 (2000-2001) *Kommune, fylke og stat - en bedre oppgavefordeling*.

Kulturminneutvalgets mandat.

Kulturminneutvalget ble bedt om å vurdere videreutvikling av kulturminnepolitikken, med særlig vekt på perspektivet på kulturminner som en ressurs for samfunnet og som en viktig del av en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Eiernes rolle og situasjon, styrking av kommunene og organisasjonenes rolle i kulturminnearbeidet samt å fremme nettverksbygging sto sentralt i mandatet. Det ble lagt vekt på at kulturminnepolitikken bør utøves i et nært samarbeid mellom offentlige myndigheter og private interesser.

2. Spørsmål det særlig anmodes om svar på.

2.1. Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for en framtidsrettet kulturminnepolitikk.

- Favner utredningens mål, strategier og innsatsområder hovedelementene i det som bør bli den nye og fremtidsrettede kulturminnepolitikken?
- Er det noe som er uaktuelt eller uinteressant å arbeide videre med i oppfølgingen av utredningen?
- Hva er de største mulighetene- og eventuelt truslene- for framtidens kulturminnepolitikk.

Visjon "Kulturminner og kulturmiljøer- kilder til opplevelse, utvikling og verdiskaping".

5 mål for kulturminnepolitikken:

1. Kulturminner og kulturmiljøer viser et historisk, kulturelt og materielt mangfold.

Strategier

- legge vekt på kulturell variasjon og mangfold
- gi muligheter for et differensiert vern og for regionale variasjoner
- gi rom for åpne og fleksible verdivurderinger som tar hensyn til historiske, sosiale og kulturelle sammenhenger

2. Samvirke mellom mennesker og kulturminner skaper verdier, kunnskap og opplevelser.

Strategier

- legge vekt på formidling av og tilgjengelighet til kulturminnene og kulturmiljøene
- legge vekt på prosesser med bred deltakelse og lokal forankring
- rette større oppmerksomhet mot kulturminner og kulturmiljøer som kunnskaps- og opplevelsesressurser.

3. Sammenhengen mellom natur og kulturminner stimulerer til bærekraftig ressursforvaltning.

Strategier

- legge vekt på miljømessige sammenhenger, inkl. sammenhenger mellom natur og kultur

4. Det er likeverd i samspillet mellom offentlige og private aktører

Strategier

- legge til rette for en tilpassing mellom vernets formål og eieres, rettighetshaveres og brukeres interesser, inkludert videreføring og utvikling av næringsinteresser

5. De økonomiske rammene står i forhold til oppgavene

Strategier

- en markant større økonomisk satsing og en rettferdig fordeling av omkostningene ved fredning og vern

Målene og strategiene er i og for seg riktige og nødvendige for å utvikle sektoren på en god måte, men ansees urealistisk å gjennomføre fullt ut i dagens kommune-Norge, sett i forhold til den økonomiske situasjonen, som f.eks. Sarpsborg kommune befinner seg i. Hvis målsettingen om "en markant større økonomisk satsing..." innfris stiller imidlertid situasjonen seg annerledes. Når det gjelder muligheter og trusler ift. kulturminner, er økt bevissthet blant "folk flest" om verdiene kulturminnene representerer, den største muligheten til utvikling. Når det gjelder trusler, er mangel på kunnskap og interesse samt fraflytting/forfall og inngrep som følge av samfunnsutviklingen/byggevirksomhet, de største.

2.2. Hvordan legge til rette for aktiv bruk og ivaretagelse av mangfoldet i kulturarven?

- Hvordan bør kulturminnepolitikken legge til rette for å skape interesse og engasjement for kulturarven?
- Hvilke virkemidler er de mest sentrale?

- Hvilke muligheter ligger i plan- og bygningsloven for å ivareta kulturminneverdier, og hvilke muligheter ligger i den rollen og det ansvar bl.a. kommunene har ift. disse verdiene?
- Hvordan kan kulturminner og kulturmiljøer knyttet til urfolk, nasjonale minoriteter og nye innvandringsgrupper i større grad bli en del av den samlede kulturminnepolitikken?

Det er ikke tvil om at kommunen er det forvaltningsnivået som har den største muligheten til å engasjere og motivere folk til å ta hensyn til, ta vare på og utvikle kulturminnene. Et samarbeid mellom kommunen, museene, organisasjonene (historielagene) og eventuelle private eiere, under gitte forutsetninger, er det som vil gi best resultat. Kulturminner vekker lett interesse blant folk, og erfaring fra prosjekter der bl.a. barn er involvert (jfr. Hornnes-prosjektet), viser at det er stort potensiale for engasjement hvis forholdene blir lagt til rette. Kunnskap og innsikt i tidligere tiders levemåter, er verdifull ballast å ha med seg inn i dagens og morgendagens samfunn. Lovverket bør være fleksibelt nok til å ivareta mangfoldet og ulikhetene, men "strengt nok" til å sikre tilstrekkelig vern der dette er nødvendig. Plan- og bygningslovens bestemmelser bør brukes aktivt og utvikles videre slik at kulturminner kan sikres i forbindelse med enkeltsaksbehandling. Kulturminneutvalgets flertall støttes i at koblingen mellom plandelen og byggesaksdelen er særlig viktig på kulturminnefeltet. Utvalgets anbefaling om at det i lovens byggesaksdel blir tatt inn mer konkrete bestemmelser som i større grad legger vekt på kulturhistoriske og arkitektoniske forhold støttes.

Kommunene bør få økonomisk tilskudd ved utarbeiding av kulturminneplaner. En kulturminneplan for kommunen, ville være et godt grunnlag å arbeide videre på. Det er viktig å få avklart, for de ulike kulturminnene, hvilke oppgaver det offentlige, organisasjonene og private bør kunne påta seg. Økonomisk støtteordninger til kunnskapsformidling ovenfor barn og unge, og befolkningen, generelt er nødvendig. Plan- og bygningsloven, som kommunens viktigste lovverk for å ta vare på kulturminnene, må utvikles til et mest mulig hensiktsmessig verktøy slik at lovens intensjoner kan ivaretas på best mulige måte.

2.3. Kulturmiljøer og kulturminner som grunnlag for verdiskaping. (kap. 2)

Kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske gjenstander er ikke bare historie. De er også del av et levende samtidsmiljø. Derfor er den fysiske kulturarven del av både fortiden og nåtiden og omfattes av stor interesse. Eksempler viser dette. Industribygg som bygges om til leiligheter og kontorlokaler er ettertraktet og fjernsynsfilmer om historiske hendelser har mange seere. Kulturminner og kulturmiljøer har også stor estetisk verdi som elementer ved det fysiske miljøet, enten det gjelder det bygde miljøet eller som elementer i kulturlandskapet. Turister oppsøker gjerne severdigheter, og her i Sarpsborg blir helleristningene og Kongeveien brukt som trekkplaster for turister og andre besøkende.

Ressurser til tilrettelegging og formidling er en forutsetning for at verdiene kulturminnene representerer kan utnyttes til beste for besøkende og innbyggerne i kommunen i dag og i framtiden. Samarbeid med næringslivet vil kunne bety en positiv utvikling på dette feltet.

2. 4. Eiernes og brukernes rolle og situasjon i kulturminnearbeidet (kap. 5)

Forholdene for "eiere og rettighetshavere" er viet stor plass i utredningen. Disse er avgrenset til fire grupper.

- **private**, som eiere av automatisk fredede eller vedtaksfredede kulturminner og kulturmiljøer
- **samiske** rettighetshavere og brukere av kulturminner og kulturmiljøer
- **staten** som eier av bygninger og anlegg
- **kommunen** som økonomisk ansvarlig for å vedlikeholde og sette istand kirker.

Kirker og kirkegårder er vesentlige kilder til deler av norsk historie gjennom flere hundre år. De dokumenterer langt mer enn den religiøse historien. Det er et stort behov for ressurser til å sette istand og vedlikeholde kirker. Av Riksantikvarens beholvsanalyser framgår det at kirkenes behov utgjør nærmere 40% av det samlede behov på kulturminnefeltet. Det er store ressurser det dreier seg om.

Sarpsborg kommune har mange kirker (12) og framfor alt mange gamle kirker. Flere av disse trenger vedlikehold og som et eksempel kan nevnes Soli kirke, en liten trekirke som er hundre år og hvor det, iht. overslag trengs ca. 1.5 mill. kroner til nødvendig vedlikehold. Mange kirker er i samme situasjon. Staten må avsette større midler til vedlikehold og istandsetting og dekke utgifter opp til et tilfredstillende vedlikeholdsnivå slik at kirker og kirkeinventar sikres for etterslekten.

2.5. Styrking av de økonomiske virkemidlene. (Kap. 9)

Utredningen legger vekt på betydningen av å ha gode økonomiske rammevilkår i arbeidet med kulturminner og kulturmiljøer. Utvalget foreslår en vesentlig styrking av dagens tilskuddsordninger, etablering av kulturminnefond og særregler i skatte- og avgiftssystemet for kulturminner og kulturmiljøer.

Utvalgets arbeid og utredningen har synliggjort det store gapet som eksisterer mellom behov for innsats og tilgjengelige ressurser. Forventninger om økt statlig innsats er skapt, både i kommunesektoren, hos organisasjonene og hos private eiere.

Fra kommunens synsvinkel bør bl.a. økonomiske støtteordninger styrkes slik at kommunens innbyggere ikke blir skadelidende ved, f.eks. funn av førreformatoriske kulturminner, ved byggevirksomhet av ulik art. Når det gjelder det foreslåtte kulturminnefondet understreker rådmannen betydningen av at midlene fra dette fondet også skal kunne gå til kunnskapsbyggende aktiviteter og arrangementer lokalt, i samarbeid mellom flere aktører, offentlige og private.

3. Økt ansvar og oppgaver for kulturminnene til kommunene.

Kommunene har ved plan- og bygningsloven et sentralt virkemiddel for å ivareta kulturminne- og kulturmiljøinteresser. Loven er nå til revisjon og bør styrkes slik at kommunenes muligheter for å bruke loven til å sikre enkelte bygningsmiljøer og kulturmiljøer bedres. Selv om regjering og storting har vedtatt at flere oppgaver, bl.a. på miljøsidan skal delegeres til kommunene, er kulturminneutvalget klar over begrensningene på dette punktet. I utredningens kapittel "Organisering av den offentlige kulturminneforvaltningen" sier utvalget at følgende må være avklart før en prosess settes i gang:

- roller og ansvar må klargjøres
- kommunene må sikres tilgang på økonomiske ressurser og kompetanse
- det må legges til rette for nettverksbygging og partnerskap eller samarbeid
- arbeidsdeling og samarbeid kommunene imellom – interkommunalt samarbeid

Utvalget anbefaler at det legges til rette for overføring av *en del* oppgaver og at de kommuner som allerede har kompetanse og ønsker det, skal få oppgaver overført.

Det er kun 12 kommuner som i dag er gitt begrenset myndighet etter kulturminneloven. I Østfold er dette Fredrikstad, Moss og Rygge. I kontakt med fylkeskommunen fremgår at disse oppgavene stort sett er skjøtsel av automatisk fredede kulturminner (hellerisninger og gravfelt).

Utvalget utderstreker at fylkeskommunen, som fra 1. januar 1990 ble etablert som regional faginstans, har god kompetanse og skal fortsatt fylle behovet for regional forankring av kulturminneoppgavene. Med flere og tyngere oppgaver på dette feltet, vil også de fleste kommunene trenge sterke regionale fagmiljøer å støtte seg til.

På høringsmøte i Oslo, 24. april d.å. ble det imidlertid fra Miljøverndepartementets side presisert at det ikke var aktuelt å fremme forslag om økte oppgaver til kommunene med det første. Det legges opp til en trinnvis prosess, og med forsøk i de største kommunene i første omgang.

Rådmannen er enig i at kommunene ikke bør få økte oppgaver på kulturminnefeltet før tilstrekkelige økonomiske støtteordninger er etablert. Rådmannen viser til det standpunkt flere av fylkene (7 fylker, samt Fortidsminneforeningen) tok til orde for i den såkalte kartleggingsprosessen i fjor høst (redegjort for i vedlegg 1). Det bør en klarere arbeidsdeling til mellom forvaltningsnivåene. Kommunene bør kunne påta seg mer ansvar for kulturminnevernet etter plan- og bygningsloven. Når det gjelder skjøtsel er det i kommunens egen interesse at de automatisk fredede kulturminnene skjøttes på en faglig god måte og at det foretas en prioritering av hvilke områder som det er hensiktsmessig å istandsette i formidlingsøyemed.

Miljømessige konsekvenser:

En gjennomgang av mål og virkemidler for kulturminnevernet som resulterer i en styrking og et løft for denne sektoren, vil kunne bidra positivt for holdningene til miljøvern generelt. Større økonomisk tyngde i kulturminnevernet kan bety bedre mulighet til å legge vekt på kvalitet og langsiktighet i planlegging og gjennomføring av tiltak.

Økonomiske konsekvenser:

Eventuelle tiltak som ikke dekkes av økonomiske støtteordninger må innarbeides i kommunens handlingsprogram med økonomiplan.

Rådmannens innstilling:

1. Sarpsborg kommune støtter, jfr. saksutredningen, de mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk som er trukket opp i utredningen "Fortid former framtid".
2. Kommunene bør kunne påta seg økte oppgaver for kulturminnene, under forutsetning av at tilstrekkelige økonomiske støtteordninger er etablert.
3. De tyngste forvaltningsoppgavene etter kulturminneloven, samt veiledningskompetanse, bør fortsatt ligge til overordnet nivå da det synes uhensiktsmessig å bygge opp spisskompetanse på alle fagfelt innen kulturminnevernet i den enkelte kommune.

Behandling i Hovedutvalg for kultur og oppvekst 04.06.2002:

Votering:

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Hovedutvalg for kultur og oppveksts vedtak:

1. Sarpsborg kommune støtter, jfr. saksutredningen, de mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk som er trukket opp i utredningen "Fortid former framtid".
2. Kommunene bør kunne påta seg økte oppgaver for kulturminnene, under forutsetning av at tilstrekkelige økonomiske støtteordninger er etablert.
3. De tyngste forvaltningsoppgavene etter kulturminneloven, samt veiledningskompetanse, bør fortsatt ligge til overordnet nivå da det synes uhensiktsmessig å bygge opp spisskompetanse på alle fagfelt innen kulturminnevernet i den enkelte kommune.

Behandlingen i Teknisk hovedutvalg 28.05.02:

Votering:

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Teknisk hovedutvalgs vedtak:

1. Sarpsborg kommune støtter, jfr. saksutredningen, de mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk som er trukket opp i utredningen "Fortid former framtid".
2. Kommunene bør kunne påta seg økte oppgaver for kulturminnene, under forutsetning av at tilstrekkelige økonomiske støtteordninger er etablert.
3. De tyngste forvaltningsoppgavene etter kulturminneloven, samt veiledningskompetanse, bør fortsatt ligge til overordnet nivå da det synes uhensiktsmessig å bygge opp spisskompetanse på alle fagfelt innen kulturminnevernet i den enkelte kommune.

Behandlingen i formannskapet 13.06.02:

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Formannskapets innstilling:

1. Sarpsborg kommune støtter, jfr. saksutredningen, de mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk som er trukket opp i utredningen "Fortid former framtid".
2. Kommunene bør kunne påta seg økte oppgaver for kulturminnene, under forutsetning av at tilstrekkelige økonomiske støtteordninger er etablert.
3. De tyngste forvaltningsoppgavene etter kulturminneloven, samt veiledningskompetanse, bør fortsatt ligge til overordnet nivå da det synes uhensiktsmessig å bygge opp spisskompetanse på alle fagfelt innen kulturminnevernet i den enkelte kommune.

Behandlingen i bystyret 20.06.02:

Formannskapets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Bystyrets vedtak:

1. Sarpsborg kommune støtter, jfr. saksutredningen, de mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk som er trukket opp i utredningen "Fortid former framtid".
2. Kommunene bør kunne påta seg økte oppgaver for kulturminnene, under forutsetning av at tilstrekkelige økonomiske støtteordninger er etablert.
3. De tyngste forvaltningsoppgavene etter kulturminneloven, samt veiledningskompetanse, bør fortsatt ligge til overordnet nivå da det synes uhensiktsmessig å bygge opp spisskompetanse på alle fagfelt innen kulturminnevernet i den enkelte kommune.

Saken sendes saksbehandler for ekspedering / oppfølging.

Formannskapskontoret 8. juli 2002

Oddlaug Fredriksen
formannskapssekretær